

ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ УКРАЇНИ НА 2025 РІК: ЖИТЛОВІ ПИТАННЯ

Згідно з даними, опублікованими [KSE Institute](#), за період з початку повномасштабного вторгнення в лютому 2022 року по січень 2024 року загальна сума прямих збитків житловій та нежитловій нерухомості, іншій інфраструктурі, транспортним засобам та товарним запасам перевищила 157 мільярдів доларів США (за вартістю заміщення). При цьому найбільша частка у загальному обсязі прямих збитків завдана житловим будівлям, а саме 37,5% або 58,9 мільярдів доларів США. Як зазначає KSE Institute, за попередніми даними обласних військових адміністрацій, станом на кінець 2023 року, загальна кількість зруйнованих або пошкоджених об'єктів житлового фонду становила близько 250 тисяч будівель, з них 222,6 тисячі — приватних (індивідуальних) будинків; 27 тисяч — багатоквартирних будинків; 0,53 тисячі — гуртожитків.

Крім цього, згідно зі [Звітом про непрямі фінансові втрати економіки внаслідок військової агресії росії проти України станом на 1 липня 2024 року](#), непрямі збитки для житлово-комунального господарства оцінюються в близько 7,7 мільярдів доларів США (виручка) або 3,8 мільярди доларів США (додана вартість). Сума включає в себе демонтаж зруйнованих об'єктів та вивезення відходів від руйнування, видатки Уряду для відбудови та підтримки роботи комунальних підприємств, а також зменшення доходу галузі.

На додаток до значних пошкоджень та руйнувань житлової інфраструктури, війна спричинила масштабне переміщення як в межах країни, так і за її кордон. Станом на 17 грудня 2024 року, в Україні зареєстровано 4 630 354 внутрішньо переміщених осіб (далі - **ВПО**). Незважаючи на те, що частина з них змогли самостійно забезпечити для себе і своїх родин гідні житлові умови на новому місці проживання, принаймні тимчасово, багато ВПО продовжують залишатися у місцях тимчасового проживання (далі - **МТП**) або ж потребують сторонньої допомоги у вирішенні питань житла.

З огляду на це, надзвичайної ваги набувають ресурси, закладені в Державному бюджеті на допомогу зазначеним особам та програми, пов'язані з відновленням житла. На наступний рік відповідні показники визначені [Законом України "Про Державний бюджет України на 2025 рік" № 4059-IX від 19 листопада 2024 року](#) (далі - **Закон**), який набере чинності 1 січня 2025 року.

В контексті вирішення житлових питань та потреб населення, що постраждало від збройної агресії російської федерації (далі - **РФ**), Державний бюджет України (далі - **Державний бюджет** або **Держбюджет**) на 2025 рік передбачає такі програми та можливості:

- Надання компенсації для відновлення окремих категорій об'єктів нерухомого майна, пошкоджених внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації, з використанням електронної публічної послуги "єВідновлення" (код 3101130)**

Розпорядник бюджетних коштів	Бюджетна програма (код класифікації)	2023 рік (тис.)	2024 рік (тис.)	2025 рік (тис.)

		грн)	грн)	грн)
Міністерство розвитку громад та територій України (загальний фонд)	Надання компенсації для відновлення окремих категорій об'єктів нерухомого майна, пошкоджених внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації, з використанням електронної публічної послуги "єВідновлення" (код 3101130)	-	-	1 000 000,0

Ця бюджетна програма спрямована на відновлення окремих об'єктів нерухомого майна, пошкоджених внаслідок збройної агресії РФ, що здійснюється відповідно до:

- [Закону України “Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України” № 2923-IX від 23 лютого 2023 року \(далі - Закон № 2923-IX\);](#)
- [Порядку надання компенсації для відновлення окремих категорій об'єктів нерухомого майна, пошкоджених внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації, з використанням електронної публічної послуги “єВідновлення”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2023 року № 381.](#)

Відносно цієї бюджетної програми варто зазначити, що у Державному бюджеті на 2024 рік видатки за нею передбачені не були. У той же час, її реалізація здійснювалася відповідно до [паспорту](#) бюджетної програми, затвердженого наказом Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури [№ 562](#) від 24 червня 2024 року (зі змінами, внесеними наказом [№ 763](#) від 31 липня 2024 року).

Фінансування цієї програми в 2024 році здійснювалося за кошти:

- Фонду ліквідації наслідків збройної агресії - в розмірі **428 487,0 тис. грн**; та
- грантові кошти, які надходили відповідно до Грантової угоди Мультидонорського трастового фонду підтримки, відновлення, відбудови та реформування України (Проект “Ремонт житла для відновлення прав і можливостей людей (HOPE)”) між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку і Міжнародною асоціацією розвитку від 5 вересня 2023 року, із [змінами](#), внесеними Листом про перші зміни до зазначеної Угоди від 11 червня 2024 року, - спочатку в розмірі **2 442 000,0 тис. грн.**, що наприкінці листопада 2024 року було [збільшено](#) до **2 481 546, тис. грн.**

Протягом періоду січень - жовтень 2024 року за цією програмою було використано 2 870 487,0 тис. грн.

У 2025 році видатки за цією бюджетною програмою передбачено в загальному фонді Державного бюджету у розмірі **1 000 000,0 тис. грн.** При цьому, з цих коштів **600 000,0 тис. грн** складають видатки розвитку, а **400 000,0 тис. грн** – видатки споживання. Тож, видатки розвитку за цією програмою у 2025 році є майже в 5 разів меншими ніж сума, використана за цією програмою протягом січня - жовтня 2024 року.

2. Компенсація за знищене житло (код 3101200)

Розпорядник бюджетних коштів	Бюджетна програма (код класифікації)	2023 рік (тис. грн)	2024 рік (тис. грн)	2025 рік (тис. грн)
Міністерство розвитку громад та територій України (загальний фонд)	Компенсація за знищене житло (код 3101200)	-	-	3 000 000,0

Надання компенсації за знищення житла внаслідок збройної агресії РФ здійснюється відповідно до:

- Закону № 2923-IX;
- [Порядку надання компенсації за знищені об'єкти нерухомого майна](#), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 травня 2023 року № 600.

Видатки за цією програмою у 2025 році становитимуть 3 000 000,0 тис. грн. Однак, зважаючи на масштаб руйнувань, виключно цього фінансування буде недостатньо для покриття потреб громадян, чиє житло було знищено внаслідок збройної агресії. За [даними](#) Міністерства розвитку громад та територій України від 2 грудня 2024 року, за час роботи програми було сформовано 12 тисяч житлових сертифікатів, із них реалізовано лише 5 тисяч. Тож, інші отримувачі компенсації ще очікують на фінансування за наданими їм житловими сертифікатами. Більше того, крім житлових сертифікатів, компенсація за знищене житло може також надаватися у вигляді надання грошових коштів для фінансування будівництва будинку садибного типу, садового або дачного будинку, що також потребуватиме додаткових фінансових ресурсів.

3. Компенсація за знищене житло (HOME) (код 3101080)

Розпорядник бюджетних коштів	Бюджетна програма (код класифікації)	2023 рік (тис. грн)	2024 рік (тис. грн)	2025 рік (тис. грн)
Міністерство розвитку громад та територій України	Компенсація за знищене житло (HOME)	-	-	462 160,0

(спеціальний фонд)	(код 3101080)			
--------------------	---------------	--	--	--

Як і попередня бюджетна програма, програма “Компенсація за знищене житло (НОМЕ)” спрямована на забезпечення житлом тих, хто втратив його внаслідок збройної агресії.

При цьому слід зазначити, що подібна програма з’являється вперше в Державному бюджеті 2025. Держбюджет на 2024 рік не містив відомостей про видатки за такою програмою, однак вона реалізовувалась Урядом у рамках залучених міжнародних коштів.

У червні 2024 року під час Конференції з відновлення України (Ukraine Recovery Conference) між Україною та Банком розвитку Ради Європи (СЄВ) було підписано [Рамкову угоду](#) про позику (проект “НОМЕ: Компенсація за знищене житло”) на суму **100 млн. євро**. Згодом, у липні 2024 року, постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2024 року [№ 818](#) кошти позики за вказаною Рамковою угодою в розмірі 4 436 300 тис. грн спрямовано Міністерству розвитку громад, територій та інфраструктури України (наразі - Міністерство розвитку громад та територій України) за спеціальним фондом державного бюджету на нову бюджетну програму (видатки розвитку) для надання компенсації за знищені об’єкти нерухомого майна. Такі кошти повинні були використовуватися відповідно до вже згаданого вище [Порядку надання компенсації за знищені об’єкти нерухомого майна](#), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 травня 2023 року № 600.

Наприкінці вересня цього року зазначене Міністерство [повідомило](#), що кошти першого траншу в розмірі 70 млн євро було спрямовано для фінансування близько 2 тисяч житлових сертифікатів. Більше тисячі власників знищених об’єктів змогли придбати собі нове житло за один місяць реалізації проекту “НОМЕ”. Для реалізації наступного етапу проекту готується запит на виплати другого траншу в розмірі 30 млн. євро.

На 2025 рік у рамках проекту “НОМЕ: Компенсація за знищене житло” [заплановано](#) продовження співпраці з Банком розвитку Ради Європи з метою забезпечення житлом ще більшої кількості постраждалих родин.

У Державному бюджеті України на 2025 рік на цю програму закладено **462 160 тис. грн.** зі спеціального фонду. Це фінансування сприятиме продовженню реалізації механізму надання компенсації громадянам, які втратили житло через війну. У той же час, видатки закладені за цією бюджетною програмою у Держбюджеті - 2025, є значно нижчими за ті, що здійснювалися у 2024 році.

4. Ремонт житла для відновлення прав і можливостей людей (НОРЕ)

Розпорядник бюджетних коштів	Бюджетна програма (код класифікації)	2023 рік (тис. грн)	2024 рік (тис. грн)	2025 рік (тис. грн)
Міністерство розвитку	Реалізація проекту “Ремонт	-	82	63

громад та територій України (спеціальний фонд)	житла для відновлення прав і можливостей людей (НОРЕ)” (код 3101550)		800,0	195,6
Міністерство розвитку громад та територій України (загальнодержавні видатки та кредитування)	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проекту “Ремонт житла для відновлення прав і можливостей людей (НОРЕ)” (код 3121160)	-	248 400,0	540 000,0

Як зазначено у відповідному [бюджетному запиті](#) на 2025-2027 роки, метою бюджетної програми “Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проекту “Ремонт житла для відновлення прав і можливостей людей (НОРЕ)” (код 3121160) є забезпечення задоволення критичних потреб у відновленні багатоквартирних будинків у територіальних громадах, які постраждали від окупації або агресії з боку РФ. При цьому її завданням є забезпечення відновлення житла, постраждалого в результаті збройної агресії (проектування робіт з капітального ремонту багатоквартирних житлових будинків, які зазнали пошкоджень під час збройної агресії).

Джерелом фінансування даної програми передбачено кошти в рамках Грантової угоди Мультидонорського трастового фонду підтримки, відновлення, відбудови та реформування України (Проект “Ремонт житла для відновлення прав і можливостей людей (НОРЕ)” між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку і Міжнародною асоціацією розвитку від 5 вересня 2023 року.

Відповідно до [даних](#) офіційного державного порталу “Бюджет для громадян”, станом на жовтень 2024 року, видатки за бюджетною програмою за кодом 3121160 не здійснювалися, а відтак програма фактично не реалізовувалася протягом року.

5. Фонд ліквідації наслідків збройної агресії (код 3121430)

Розпорядник бюджетних коштів	Бюджетна програма (код класифікації)	2023 рік (тис. грн)	2024 рік (тис. грн)	2025 рік (тис. грн)
Міністерство розвитку громад та територій України (загальнодержавні видатки та кредитування) (спеціальний фонд)	Фонд ліквідації наслідків збройної агресії (код 3121430)	35 500 000,0	чітко не визначено	чітко не визначено

Відповідно до статті 45 Закону, у 2025 році, як це було у 2023 та 2024 роках, передбачено створення фонду ліквідації наслідків збройної агресії у складі спеціального фонду Державного бюджету України. Метою цього фонду є ліквідація наслідків, спричинених збройною агресією РФ проти України, зокрема гуманітарних, соціальних, економічних.

Кошти цього фонду у 2025 році будуть спрямовуватися на **компенсацію за знищені/пошкоджені об'єкт житлового призначення** (у тому числі будинки дачні та садові).

При цьому залишки коштів станом на 1 січня 2025 року, джерелом формування яких був фонд ліквідації наслідків збройної агресії в попередніх бюджетних періодах, за рішеннями Кабінету Міністрів України (з відкриттям у разі потреби нових бюджетних програм, включаючи трансферти місцевим бюджетам) спрямовуватимуться на завершення проектів (об'єктів, заходів), реалізація яких у попередніх бюджетних періодах здійснювалася за рахунок коштів цього фонду.

Варто зазначити, що Законом України “Про Державний бюджет України на 2024 рік” було передбачено значно більше напрямків використання зазначених коштів, а саме:

- нове будівництво, реконструкція, капітальний ремонт, розроблення проектно-кошторисної документації будівель для забезпечення житлом ВПО та осіб, які втратили його внаслідок воєнних дій, спричинених збройною агресією РФ проти України;
- розроблення проектно-кошторисної документації для об'єктів, зруйнованих внаслідок збройної агресії РФ проти України;
- компенсація за знищений/пошкоджений об'єкт житлового призначення (у тому числі будинки дачні та садові);
- відновлення пошкоджених об'єктів житлового (у тому числі будинків дачних та садових) та громадського призначення;
- нове будівництво об'єктів житлового призначення для осіб, які втратили житло внаслідок воєнних дій, спричинених збройною агресією РФ проти України, розроблення та експертизу проектно-кошторисної документації на будівництво таких об'єктів тощо.

Більше того, зазначалось, що у виняткових випадках кошти фонду ліквідації наслідків збройної агресії можуть спрямовуватися на забезпечення потреб оборони. Однак Державний бюджет на 2025 рік таких напрямів використання коштів фонду ліквідації наслідків збройної агресії не передбачає.

Наразі зазначені вище напрямки використання коштів і досі передбачені [Порядком використання коштів фонду ліквідації наслідків збройної агресії](#), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 10 лютого 2023 року № 118. Проте вказаний Порядок, згідно з його положеннями, визначає механізм використання коштів фонду ліквідації наслідків збройної агресії, який створюється у складі спеціального фонду Державного бюджету України за рахунок надходжень, передбачених Законом України “Про Державний бюджет України на 2024 рік”. Тож, найвірогідніше, що в 2025 році його положення також будуть змінені, аби відображати напрями використання коштів, закладені у Держбюджеті на 2025 рік.

Слід зазначити, що таке звуження напрямків використання коштів у 2025 році свідчить про більш цілеспрямоване використання ресурсів на компенсацію за знищене/пошкоджене житло, але водночас створює ризики недостатнього

фінансування будівництва об'єктів, необхідних для забезпечення житлом ВПО та осіб, які втратили його внаслідок воєнних дій, спричинених збройною агресією РФ проти України.

Також слід звернути увагу на те, що, як і у бюджеті на 2024 рік, Держбюджет - 2025 рік не визначає показників надходжень і витрат цього фонду у додатках до Закону.

6. Надання пільгового довгострокового державного кредиту внутрішньо переміщеним особам, учасникам проведення антитерористичної операції (АТО) та/або учасникам проведення операції Об'єднаних сил (ООС) на придбання житла (код 3101490)

Розпорядник бюджетних коштів	Бюджетна програма (код класифікації)	2023 рік (тис. грн)	2024 рік (тис. грн)	2025 рік (тис. грн)
Міністерство розвитку громад та територій України (спеціальний фонд)	Надання пільгового довгострокового державного кредиту внутрішньо переміщеним особам, учасникам проведення антитерористичної операції (АТО) та/або учасникам проведення операції Об'єднаних сил (ООС) на придбання житла (код 3101490)	16 800,0	20 700,0	22 000,0

Ця програма спрямована на покращення житлових умов ВПО, учасників антитерористичної операції (АТО) та операції Об'єднаних сил (ООС) через надання пільгових кредитів на придбання житла. Питання їх надання регулюються [Порядком використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання пільгового довгострокового державного кредиту внутрішньо переміщеним особам, учасникам проведення антитерористичної операції \(АТО\) та/або учасникам проведення операції Об'єднаних сил \(ООС\) на придбання житла](#), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 27 листопада 2019 року № 980.

В 2025 році видатки за вказаною бюджетною програмою зростуть у порівнянні з видатками, закладеними на неї у 2023 та 2024 роках. Однак такі видатки, як і в попередні роки, передбачено не в загальному, а в спеціальному фонді Держбюджету. Це свідчить про те, що кошти для цієї програми будуть залучатися з конкретних джерел, визначених Законом, а не з основних доходів бюджету.

Відповідно до пункту 6 статті 14 Закону, надання пільгових довгострокових державних кредитів ВПО, учасникам проведення АТО та/або учасникам проведення ООС на придбання житла здійснюватиметься за рахунок таких джерел:

- сплата відсотків за користування пільговим довгостроковим державним кредитом, наданим ВПО, учасникам проведення АТО та/або учасникам проведення ООС на придбання житла, і пеня за порушення строку платежу з погашення кредиту (пункт 6 статті 11 Закону), та

- повернення кредитів, наданих з державного бюджету ВПО, учасникам проведення АТО та/або учасникам проведення ООС на придбання житла (пункт 4 статті 13 Закону).

Передбачається, що в 2025 році повернення таких кредитів (бюджетна програма з кодом класифікації 3101480) становитиме **18 000,0 тис. грн**, а відсотки і пеня - **4 000,0 тис. грн** (доходи бюджета, код 24111100). Таким чином, надання нових кредитів за цією житловою програмою залежить від своєчасного повернення позичальниками наданих раніше кредитів, а також сплати відсотків за користування кредитом та пені.

Однак у цьому контексті важливо враховувати, що складна економічна ситуація в умовах воєнного стану може суттєво вплинути на здатність позичальників як вчасно повертати кредити, так і сплачувати відсотки за користування кредитними коштами.

Крім того, слід пам'ятати, що в період дії в Україні воєнного, надзвичайного стану та у тридцятиденний строк після його припинення або скасування позичальник звільняється від відповідальності, визначеної [статтею 625](#) Цивільного кодексу України, а також від обов'язку сплати на користь кредитодавця (позикодавця) неустойки (штрафу, пені) за таке прострочення (відповідні умови передбачено пунктом 18 "Прикінцеві та перехідні положення" Цивільного кодексу України). Певні обмеження щодо нарахування штрафних санкцій та процентів за користування кредитом встановлено також і для деяких категорій військовослужбовців та їх дружин (чоловіків) (пункт 15 статті 14 [Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей"](#)). Тож, можливість надходження коштів від сплати пені за порушення строку платежів з погашення кредитів у 2023 році безпосередньо залежатиме від того, чи буде і надалі в Україні продовжено дію воєнного стану.

Окрім зазначеного, на своєчасне повернення кредиту, сплату відсотків та пені за ним можуть також вплинути пошкодження, знищення житла, яке в Україні відбувається майже щодня. Так, у разі, якщо придбане житло (предмет іпотеки) за кредитні кошти в подальшому було пошкоджене або зруйноване, позичальники можуть скористатися певними пільгами, які передбачають тимчасове призупинення грошового зобов'язання за кредитним договором. Це означає, що позичальники до моменту отримання компенсації або відновлення житла за рахунок держави, але не більше 180 днів з моменту припинення чи скасування воєнного стану, звільняються від сплати основної суми кредиту, процентів, комісій та інших платежів за кредитним договором. Відповідні положення передбачені [Законом України "Про споживче кредитування"](#).

Тож, наведені вище умови можуть значно вплинути на повернення кредитів та, відповідно, фінансування нових кредитів на придбання житла ВПО, учасникам АТО та ООС.

Наприклад, відповідно до інформації, розміщеної на [сайті Держмолодьжитла](#), у 2023 році за цією програмою було підписано 6 договорів про надання пільгового кредиту ВПО та 5 договорів про надання пільгового кредиту учасникам АТО/ООС всього на загальну суму **19 114,8 тис. гривень**. Отже, можна зробити висновок, що

запланованих коштів, виділених за вказаною бюджетною програмою на наступний рік, не вистачить на покриття потреб всіх бажаючих нею скористатися.

7. Надання пільгових іпотечних кредитів внутрішньо переміщеним особам (код 3901610)

Розпорядник бюджетних коштів	Бюджетна програма (код класифікації)	2023 рік (тис. грн)	2024 рік (тис. грн)	2025 рік (тис. грн)
Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України (спеціальний фонд)	Надання пільгових іпотечних кредитів внутрішньо переміщеним особам (код 3901610)	78 918,0	877 549,0	215 667,0

Ця бюджетна програма реалізується з метою забезпечення постійним житлом ВПО шляхом надання пільгових іпотечних кредитів для придбання житла. Механізм надання таких кредитів визначається [Порядком пільгового іпотечного кредитування внутрішньо переміщених осіб за рахунок коштів гранту, наданих Кредитною установою для відбудови \(KfW\)](#), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 28 квітня 2021 року № 451.

Одразу слід звернути увагу на те, що у Державному бюджеті на 2025 рік закладено майже в **4 рази меншу суму** на надання пільгових іпотечних кредитів ВПО, ніж у 2024 році. Як і раніше, видатки за цією програмою заплановано не із загального, а зі спеціального фонду державного бюджету.

Надання пільгових іпотечних кредитів ВПО буде фінансуватися за рахунок таких джерел:

- відсотки за користування пільговими іпотечними кредитами, наданими ВПО за рахунок коштів гранту, наданих Кредитною установою для відбудови (KfW), і пеня за порушення строку платежів з погашення кредитів (пункт 7 статті 11 Закону), та
- повернення кредитів, наданих із спеціального фонду Державного бюджету ВПО на придбання житла (пункт 3 статті 13 Закону).

Законом передбачено, що в 2025 році повернення кредитів, наданих із спеціального фонду державного бюджету ВПО на придбання житла (бюджетна програма за кодом 3901620) складатиме **104 500,0 тис. грн**, а відсотки і пеня - **25 500,0 тис. гривень** (доходи бюджету, код 24111300). Тож, загалом розмір надходжень від повернення раніше виданих кредитів, сплати відсотків та пені, що разом становить **130 000,0 тис. гривень**, вже є майже у 2 рази меншим суми, закладеної Держбюджетом-2025 на виплату нових кредитів ВПО. Більш того, надходження до бюджету необхідних коштів в прогнозованому розмірі буде залежати від ряду факторів, які певною мірою є аналогічними викладеним вище в п. 6 відносно пільгових довгострокових кредитів

ВПО, учасникам проведення АТО та/або учасникам проведення операції ООС на придбання житла.

Умови відстрочення платежів за такими кредитами передбачено [Порядку пільгового іпотечного кредитування внутрішньо переміщених осіб за рахунок коштів гранту, наданих Кредитною установою для відбудови \(KfW\)](#). Він також визначає, що призупинення сплати грошового зобов'язання (основної суми кредиту, процентів, комісій та інших платежів) за кредитним договором, предметом забезпечення за яким є нерухоме майно, пошкоджене/знищене внаслідок збройної агресії Російської Федерації, здійснюється в порядку та на умовах, визначених Законом України “Про споживче кредитування”.

8. Державне пільгове кредитування індивідуальних сільських забудовників на будівництво (реконструкцію) та придбання житла (код 3101430)

Розпорядник бюджетних коштів	Бюджетна програма (код класифікації)	2023 рік (тис. грн)	2024 рік (тис. грн)	2025 рік (тис. грн)
Міністерство розвитку громад та територій України (спеціальний фонд)	Державне пільгове кредитування індивідуальних сільських забудовників на будівництво (реконструкцію) та придбання житла (код 3101430)	25 010,0	30 760,0	31 560,0

Метою такого кредитування є покращення умов проживання населення, розвиток житлового будівництва, зокрема доступного для молоді та інших соціально-вразливих верств населення, підтримка індивідуального житлового будівництва на селі, поліпшення житлових та соціально-побутових умов проживання сільського населення області, інженерного облаштування села.

У 2025 році в Державному бюджеті передбачено видатки на надання державних пільгових кредитів індивідуальним сільським забудовникам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла в сумі **31 560,0 тис. грн** зі спеціального фонду Державного бюджету.

Умови і порядок такого кредитування передбачено [Правилами надання довгострокових кредитів індивідуальним забудовникам житла на селі](#), затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 5 жовтня 1998 року № 1597. Згідно з Правилами, індивідуальним забудовникам можуть надаватися кредити, зокрема, для фінансування спорудження житлових будинків з надвірними підсобними приміщеннями та добудови незавершених житлових будинків, спорудження інженерних мереж тощо, а також придбання незавершеного будівництвом та готового житла, його реконструкції.

Позичальниками таких кредитів можуть бути громадяни України, які підтвердили свою платоспроможність, постійно проживають (або за умови переселення для постійного проживання) в сільській місцевості та працюють на підприємствах, установах, організаціях всіх форм власності, в особистих селянських господарствах,

що функціонують у сільській місцевості та розташовані у межах району проживання чи суміжних районах, у т. ч. громадяни, на яких поширюється дія пунктів 19 і 20 частини першої статті 6 та абзацу четвертого пункту 1 статті 10 Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” (або члени їх сімей у разі призову таких осіб під час мобілізації і до закінчення проходження військової служби в особливий період), та громадяни України, які перебувають на обліку ВПО.

Відповідно до пункту 37 зазначених [Правил](#), кошти, які надходять від погашення кредитів, наданих позичальникам за рахунок Державного бюджету зараховуються на відповідні реєстраційні рахунки, відкриті в територіальних органах Казначейства, з подальшим спрямуванням на кредитування індивідуального житлового будівництва на селі. Передбачається, що в 2025 році повернення таких кредитів (бюджетна програма за кодом 3101440) становитиме **31 560,0 тис. грн.** Однак у випадку невиконання або несвоєчасного виконання зобов'язань з повернення наданих раніше кредитів, на що може вплинути, зокрема, поточна економічна ситуація в країні, надання нових кредитів за цією програмою може бути не профінансовано.

9. Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення

Розпорядник бюджетних коштів	Бюджетна програма (код класифікації)	2023 рік (тис. грн)	2024 рік (тис. грн)	2025 рік (тис. грн)
Міністерство у справах ветеранів України (загальнодержавні видатки та кредитування)	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію публічного інвестиційного проекту із виплати грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для сімей осіб, визначених пунктами 2–5 частини першої статті 10-1 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", для осіб з інвалідністю I–II групи, яка настала внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії	1 733 939,2	2 997 556,8	3 973 050,0

	<p>Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, визначених пунктами 11–14 частини другої статті 7 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", та які потребують поліпшення житлових умов (код 1511800)</p>			
<p>Міністерство у справах ветеранів України (загальнодержавні видатки та кредитування)</p>	<p>Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, та визнані особами з інвалідністю внаслідок війни III групи відповідно до пунктів 11-14 частини другої статті 7 або учасниками бойових дій відповідно до пунктів 19-21 частини першої статті 6 Закону</p>	<p>3 264 682,4</p>	<p>2 35 2 737,5</p>	<p>-</p>

	України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», та які потребують поліпшення житлових умов (код 1511050)			
Міністерство у справах ветеранів України (загальнодержавні видатки та кредитування)	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для сімей учасників бойових дій на території інших держав, визначених у абзаці першому пункту 1 статті 10 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», для осіб з інвалідністю I-II групи з числа учасників бойових дій на території інших держав, інвалідність яких настала внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, пов'язаних з перебуванням у цих державах, визначених пунктом 7 частини другої статті 7 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», та які потребують поліпшення житлових умов (код 1511060)	499 281,6	399 486,5	-

Державний бюджет на 2025 рік передбачає видатки за бюджетною програмою з кодом класифікації **1511800** (раніше – код 1511040) у розмірі **3,97 млрд. грн.** При цьому, відповідно до [бюджетного запиту](#) Міністерства у справах ветеранів України на 2025-2027 роки, для забезпечення виплати грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення у 2025 році для 1742 осіб необхідні були б видатки в розмірі **4 469 797,8 тис. грн.**

Що ж стосується програми з кодом класифікації **1511050**, згідно з відповідним [бюджетним запитом](#) Міністерства у справах ветеранів України на 2025-2027 роки, для забезпечення виплати грошової компенсації для 1 553 осіб у 2025 році необхідні видатки в обсязі **3 984 842,7 тис. грн.**

Щодо програми з кодом класифікації **1511060**, відповідно до [бюджетного запиту](#) Міністерства у справах ветеранів України на 2025-2027 роки, ця бюджетна програма у 2025 році не потребуватиме видатків з Державного бюджету у разі прийняття Урядом проєкту розпорядження Кабінету Міністрів України “Про перерозподіл деяких видатків державного бюджету, передбачених Міністерству у справах ветеранів на 2024 рік, та розподіл у 2024 році субвенції з державного бюджету місцевим

бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для деяких категорій осіб, які брали участь у бойових діях на території інших держав, а також членів їх сімей”.

Отже, враховуючи бюджетні запити профільного міністерства, Держбюджет на 2025 рік все-таки потребує видатків на субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення у загальному на понад **8 млрд. грн.** При цьому фактично закладене в Державний бюджет фінансування за відповідними програмами видається недостатнім.

10. Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на викуп, будівництво житла з метою передачі для тимчасового проживання ВПО

Постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2022 року № 495 затверджено [Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на викуп, будівництво житла з метою передачі для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб](#). Однак ні в 2022 році, ні протягом наступних років видатки на відповідну субвенцію не були передбачені Державним бюджетом. Державний бюджет - 2025 також не передбачає видатків на надання такої субвенції. При цьому, зважаючи на недостатній рівень формування фондів житла, призначеного для тимчасового проживання ВПО, у багатьох громадах, можна припустити, що наявність відповідної субвенції могла би сприяти забезпеченню необхідного фінансування для формування таких фондів житла протягом часу, допоки житлове законодавство України не буде реформовано і такі фонди тимчасового житла продовжуватимуть створюватися і використовуватися для забезпечення житлових потреб ВПО.

11. Субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проектів в рамках Програми відновлення України III (код 3121690), Програми з відновлення України (код 3121620), Надзвичайної кредитної програми для відновлення України (код 3121600)

Розпорядник бюджетних коштів	Бюджетна програма (код класифікації)	2023 рік (тис. грн)	2024 рік (тис. грн)	2025 рік (тис. грн)
Міністерство розвитку громад та територій України	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проектів в рамках Програми відновлення України III (код 3121690)	-	-	1 000 000,0 (спеціальний фонд)
Міністерство розвитку громад та територій України (загальнодержавні)	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на	5 292 000,0	4 498 984,3 (спеціальний фонд)	5 000 000,0 (спеціальний фонд)

видатки та кредитування)	реалізацію проєктів в рамках Програми з відновлення України (код 3121620)			
Міністерство розвитку громад та територій України (загальнодержавні видатки та кредитування)	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проєктів в рамках Надзвичайної кредитної програми для відновлення України (код 3121600)	1 703 428,3	2 346 552,0 (спеціальний фонд)	1 551 152,5 (спеціальний фонд)

Розглянемо більш детально ці програми.

(i) Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проєктів в рамках Програми відновлення України III (код 3121690). Це - нова бюджетна програма, видатки за якою вперше включено до Державного бюджету України.

Правове регулювання такої програми включає:

- [Фінансову угоду](#) між Україною та Європейським інвестиційним банком (проєкт «Програма відновлення України III»);
- [Закон України «Про ратифікацію Фінансової угоди "Програма відновлення України III" між Україною та Європейським інвестиційним банком»](#) № 3905-IX від 20 серпня 2024 року.

Реалізація бюджетної програми потребує розроблення Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проєктів в рамках Програми відновлення України III.

Джерелом фінансування у цьому випадку виступають кредитні ресурси, залучені від Європейського інвестиційного банку, в розмірі **100 млн євро**. Відповідно до [бюджетного запиту](#) Міністерства розвитку громад та територій України на 2025-2027 роки, в рамках цієї програми передбачається фінансування 50 проєктів, реалізація яких буде здійснюватися протягом 2025-2029 роках (за умови передбачення необхідного обсягу видатків у відповідні бюджетні періоди).

(ii) Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проєктів в рамках Програми з відновлення України (код 3121620)

Ця програма реалізується відповідно до:

- [Фінансової угоди](#) (Проєкт "Програма з відновлення України") між Україною та Європейським інвестиційним банком;

- [Закону України "Про ратифікацію Фінансової угоди "Програма з відновлення України" між Україною та Європейським інвестиційним банком"](#) від 14 липня 2021 року № 1645-ІХ;
- постанови Кабінету Міністрів України ["Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проєктів у рамках Програми з відновлення України"](#) від 15 грудня 2021 року № 1324.

Фінансування бюджетної програми забезпечується за рахунок коштів позики Європейського інвестиційного банку, залучення яких передбачено Фінансовою угодою від 9 грудня 2020 року на суму 340 млн євро. За інформацією, яка міститься в бюджетному запиті Міністерства розвитку громад та територій України на 2025-2027 роки, в рамках цієї програми вже затверджено до реалізації 157 проєктів на загальну суму субвенції - 12 434,215 млн. грн. Реалізація відібраних проєктів планується у 2024 - 2026 роках (за умови передбачення необхідного обсягу видатків на 2025-2026 роки), а для належної реалізації зазначеної програми необхідно передбачити у 2025 році – 5 000 000,0 тис. грн. Тож, видатки в розмірі **5 000 000,0 тис. грн.**, передбачені за цією програмою в Держбюджеті на 2025 рік, відповідають бюджетному запиту. Однак, як зазначається в бюджетному запиті, не виділення коштів спеціального фонду Державного бюджету у повному обсязі - а відповідні видатки на 2025 рік передбачено саме спеціальним фондом Держбюджету - не дозволить виконати зобов'язання України у рамках Фінансової угоди, зокрема унеможливить реалізацію проєктів, які спрямовані на відновлення соціальної інфраструктури у регіонах, що зазнали руйнувань через військові дії РФ, а також проєктів зі створення відповідної соціальної інфраструктури у населених пунктах, що зазнали навантаження на соціальну інфраструктуру через значний вплив ВПО, у тому числі проєктів із забезпечення житлом.

(iii) Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проєктів в рамках Надзвичайної кредитної програми для відновлення України (код 3121600)

Програма реалізується відповідно до:

- [Фінансової угоди](#) між Україною та Європейським інвестиційним банком (проєкт «Надзвичайна кредитна програма для відновлення України»);
- [Закону України "Про ратифікацію Фінансової угоди між Україною та Європейським інвестиційним банком \(проєкт "Надзвичайна кредитна програма для відновлення України"\)"](#) № 346-VIII від 22 квітня 2015 року;
- постанови Кабінету Міністрів України ["Деякі питання використання коштів для реалізації проєктів у рамках Надзвичайної кредитної програми для відновлення України"](#) від 25 листопада 2015 року № 1068.

Джерелом фінансування субвенції є кошти позики Європейського інвестиційного банку, залучені Україною відповідно до Фінансової угоди між Україною та Європейським інвестиційним банком (Проєкт "Надзвичайна кредитна програма для відновлення України"). Згідно з Додатком А до такої Фінансової угоди, проєкт охоплює три географічні місцевості: (i) райони, що зазнали негативного впливу у

Донецькій і Луганській областях під контролем Уряду України; (ii) три навколишні області (Харківська, Дніпропетровська і Запорізька), які зазнають сильного тиску на соціальні послуги та іншу інфраструктуру в зв'язку із значним припливом ВПО та іншими порушеннями, пов'язаними із конфліктом; (iii) конкретні місцеві ради в інших областях, що приймають значні припливи ВПО, для надання допомоги у вирішенні проблем посиленого тиску на соціальну інфраструктуру та розселення.

Напрямки, за якими надається фінансування, включають, зокрема, невідкладний ремонт та заходи з підвищення енергоефективності інфраструктури для розселення ВПО, невідкладний ремонт та заходи із підвищення енергоефективності в школах, медичних центрах, лікарнях, соціальних центрах, поштових відділеннях, які надають фінансові послуги, та інших відповідних будівлях тощо.

Переліки проектів, які фінансуються за рахунок субвенції, формуються та затверджуються головним розпорядником субвенції, яким є Міністерство розвитку громад та територій України, за пропозиціями органів місцевого самоврядування, місцевих органів виконавчої влади.

За [даними](#) бюджетного запиту Міністерства розвитку громад та територій України, в рамках реалізації програми, за рахунок коштів субвенції, затверджено та схвалено Європейським інвестиційним банком до реалізації 245 субпроектів, з яких 66 проектів продовжують реалізовуватися. Варто зазначити, що розмір видатків, передбачений у Державному бюджеті, відповідає бюджетному запиту Міністерства розвитку громад та територій України, що має забезпечити необхідний обсяг фінансування для завершення реалізації проекту.

12. Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву

Розпорядник бюджетних коштів	Бюджетна програма (код класифікації)	2023 рік (тис. грн)	2024 рік (тис. грн)	2025 рік (тис. грн)
Міністерство розвитку громад та територій України (загальний фонд)	Фінансова підтримка Державного фонду сприяння молодіжному житловому будівництву (код 3101390)	6 165,0	6 165,0	6 165,0
Міністерство розвитку громад та територій України (загальний фонд)	Часткова компенсація відсоткової ставки кредитів комерційних банків молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла (код 3101400)	7 500,0	5 800,0	4 800,0
Міністерство розвитку громад та територій	Збільшення статутного капіталу Державної спеціалізованої фінансової установи "Державний	21	23 900,0	24 000,0

України (спеціальний фонд)	фонд сприяння молодіжному житловому будівництву" з подальшим використанням на реалізацію Державної програми забезпечення молоді житлом (код 3101420)	000,0		
-------------------------------	--	-------	--	--

На виконання [Державної програми забезпечення молоді житлом на 2013-2026 роки](#), затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2012 року № 967 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2023 року № 1147), Державна спеціалізована фінансова установа «Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву» (далі - **Держмолодьжитло**) здійснює "молодіжне кредитування". Відповідно до [постанови Уряду від 11 травня 2011 року № 488](#), кошти, передбачені у Державному бюджеті за програмою "Збільшення статутного капіталу Державної спеціалізованої фінансової установи "Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву", в подальшому використовуються на реалізацію зазначеної Державної програми забезпечення молоді житлом". Зокрема, кошти можуть використовуватися для надання молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам довгострокових пільгових кредитів для будівництва (реконструкції) та придбання житла.

Аналізуючи Держбюджет на 2025 рік можна дійти висновку про те, що фінансування збільшення статутного капіталу Держмолодьжитла з подальшим використанням коштів на реалізацію Державної програми забезпечення молоді житлом практично залишається на рівні 2024 року, із невеличким зростанням.

13. Здешевлення вартості іпотечних кредитів для забезпечення доступним житлом громадян, які потребують поліпшення житлових умов (код 3101470)

Розпорядник бюджетних коштів	Бюджетна програма (код класифікації)	2023 рік (тис. грн)	2024 рік (тис. грн)	2025 рік (тис. грн)
Міністерство розвитку громад та територій України (загальний фонд)	Здешевлення вартості іпотечних кредитів для забезпечення доступним житлом громадян, які потребують поліпшення житлових умов (код 3101470)	20 200,0	16 000,0	9 800,0

Програма реалізується з метою забезпечення громадян України доступним житлом за рахунок відшкодування частини процентів за іпотечними кредитами громадянам, які потребують поліпшення житлових умов.

Механізм такого здешевлення передбачений [Порядком здешевлення вартості іпотечних кредитів для забезпечення доступним житлом громадян, які потребують поліпшення житлових умов](#), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2012 року № 343. Здешевлення вартості іпотечних кредитів для забезпечення доступним житлом громадян, які потребують поліпшення житлових

умов, здійснюється шляхом відшкодування частини процентів за кредитами, отриманими на будівництво (реконструкцію) чи придбання в об'єктах незавершеного будівництва або не реалізованого замовниками (управителями) в об'єктах, прийнятих в експлуатацію після 2007 року, житла (квартири в багатоквартирних житлових будинках, індивідуальні житлові будинки або майнові права на них).

Незважаючи на те, що ця програма не спрямована виключно на ВПО, ті з ВПО, які відповідають передбаченим законодавством умовам, можуть спробувати скористатись нею для вирішення питання забезпечення житлом. Однак фінансування цієї бюджетної програми на 2025 рік передбачено майже **вдвічі менше** ніж було у 2024 році.

Висновки

За результатами аналізу відповідних положень Державного бюджету можна дійти висновку, що у 2025 році заплановані обсяги фінансування державних програм, спрямованих на компенсацію за пошкоджене чи знищене житло, а також на пільгове кредитування (у тому числі для ВПО, учасників АТО/ООС, молоді) лишаються недостатніми для задоволення реальної потреби громадян, які постраждали від збройної агресії. Обсяги фінансування деяких ветеранських та молодіжних житлових програм також не покривають затребуваного рівня, що в перспективі може призвести до формування нових черг та неможливості оперативно забезпечити житлом найбільш вразливі категорії населення.

Водночас деякі проекти, які реалізуються Урядом спільно з Європейським інвестиційним банком, Банком розвитку Ради Європи, KfW та іншими партнерами залишаються ключовим джерелом відновлення житлової та соціальної інфраструктури у найбільш постраждалих регіонах, проте їхнє фінансування, як правило, прив'язане до конкретних міжнародних угод і здебільшого здійснюється у межах спеціального фонду. Таким чином, одним з головних викликів на 2025 рік стає не лише збільшення внутрішніх бюджетних видатків та підвищення ефективності їх використання для реалізації житлових програм, а й активний пошук нових джерел фінансування з боку міжнародних партнерів, що вимагає чіткої системи пріоритизації та прозорої координації зусиль між центральними та місцевими органами влади.

Рекомендації

Проаналізувавши декілька важливих аспектів нового Державного бюджету на 2025 рік, а саме *питання житла*, а також *питання видатків, закладених в Держбюджеті - 2025 на систему надання соціальних послуг*, про що йшлося в нашій попередній [публікації](#), можна сформулювати кілька рекомендацій:

у сфері житла:

- **Необхідність забезпечення достатнього фінансування формування фондів житла, призначеного для тимчасового проживання ВПО.** З огляду на недостатній рівень формування фондів житла, призначеного для тимчасового проживання ВПО, що значною мірою залежить від наявності у територіальних громад фінансування для формування відповідних фондів, доцільним може бути розглянути можливість (і) передбачити у Державному бюджеті на 2025 рік видатків на надання субвенції з державного бюджету

місцевим бюджетам на викуп, будівництво житла з метою передачі для тимчасового проживання ВПО, та (ii) можливість використання коштів фонду ліквідації наслідків збройної агресії на будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт, розроблення проектної (проектно-кошторисної) документації будівель для забезпечення житлом ВПО та осіб, які втратили його внаслідок воєнних дій, спричинених збройною агресією РФ проти України.

- **Забезпечення наявності достатніх ресурсів для надання компенсації за знищення та пошкодження житла внаслідок збройної агресії РФ.**
Незважаючи на низку бюджетних програм, спрямованих на забезпечення надання компенсації за знищення або пошкодження житла внаслідок збройної агресії РФ вважаємо за необхідне звернути увагу на питання достатності закладених у Державному бюджеті коштів для виплати таких компенсацій постраждалим з огляду на (i) триваючу агресію та нові пошкодження/руйнування житла громадян; (ii) необхідність фінансування окремих процесів надання компенсації, зокрема компенсації за вже виконаний за власні кошти ремонт на пошкодженому об'єкті нерухомого майна (можливість надання такої компенсації передбачена законодавством, починаючи з 1 січня 2024 року, однак і на поточний момент практична реалізація цього механізму не була розпочата); (iii) необхідність забезпечення можливості (фінансово і шляхом створення відповідного правового механізму) для надання компенсації за пошкоджені об'єкти нерухомого майна, якщо сума, необхідна на відновлення пошкодженого об'єкта, перевищує граничний розмір компенсації, передбачений [Порядком надання компенсації для відновлення окремих категорій об'єктів нерухомого майна, пошкоджених внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації, з використанням електронної публічної послуги "єВідновлення"](#) (а саме 350 тис. гривень - для квартир (житлових приміщень) у багатоквартирному будинку (у разі, коли місця загального користування не пошкоджені) або 500 тис. гривень - для одноквартирних будинків, зокрема відокремлених житлових будинків садибного типу, зблокованих будинків з окремими квартирами, що мають власний вхід з вулиці, котеджів та будинків одноквартирних підвищеної комфортності, будинків садибного типу, дачних та садових).
- **Необхідність залучення додаткового фінансування за програмою надання пільгових іпотечних кредитів внутрішньо переміщеним особам (код 3901610),** яка реалізується за рахунок коштів гранту, наданих Кредитною установою для відбудови (KfW). Зважаючи на те, що в 2025 році передбачено фінансування пільгових іпотечних кредитів ВПО переважно за рахунок повернення позик, відсотків і пені (бюджетна програма за кодом 3901610), важливо збільшувати додаткові надходження на фінансування відповідних кредитів для ВПО. Одним із найбільш перспективних джерел для цього видається залучення додаткового грантового фінансування в рамках уже укладених міжнародних угод. Такий крок дасть змогу не лише підтримати стабільний рівень іпотечного кредитування ВПО у 2025 році, але й розширити один з найбільш дієвих і затребуваних механізмів пільгового іпотечного кредитування для ВПО.

у сфері соціального захисту:

- **Необхідність перегляду прожиткового мінімуму на одну особу.** Законодавчо закріплений прожитковий мінімум на 2025 рік є нижчим у 2,4-2,3 рази за його фактичну величину, розраховану за поточними цінами. Вбачається необхідним здійснити поступове збільшення прожиткового мінімуму до реальних економічних показників, з урахуванням інфляції та індексації доходів громадян.
- **Необхідність підвищення мінімальної заробітної плати.** Актуальний рівень мінімальної заробітної плати, який залишається незмінним з 2024 року і становить 8 000 грн, є вкрай низьким та не сприяє стабільності та соціальному благополуччю громадян України. Відтак, пропонуємо забезпечити поступове підвищення мінімальної заробітної плати до рівня 10 290,50 грн на початок 2025 року та 12 194,50 грн на кінець 2025 року, що сприятиме економічній самостійності та підвищенню рівня життя громадян.
- **Фінансування програм соціального захисту ВПО.** Зменшення видатків на допомогу на проживання ВПО може мати негативний вплив на матеріальне становище переміщених осіб та спонукати їх до повернення на тимчасово окуповані території або виїзду за кордон. Така ситуація потребує збільшення видатків на виплати допомоги на проживання ВПО з метою забезпечення належного доступу до наданих державою гарантій та створення умов для їх сталої інтеграції та економічної самостійності.
- **Розвиток системи соціальної підтримки ветеранів.** З огляду на збільшення кількості ветеранів та необхідність забезпечення ефективного переходу від військової служби до цивільного життя, їх адаптації та інтеграції, а також економічної самостійності, пропонуємо збільшити видатки на розвиток системи соціальної підтримки ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалих учасників Революції Гідності, членів сімей таких осіб і членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни тощо.
- **Порядок фізичної ідентифікації ВПО для отримання пенсій.** З огляду на впровадження норм статті 40 Закону України "Про Державний бюджет України на 2025 рік", вбачається необхідним вдосконалити нормативні положення, які ускладнюють доступ ВПО до отримання пенсії після проходження фізичної ідентифікації та обмежують їх право на доступ до пенсійного забезпечення.